

200 let javnega glasbenega šolstva na Slovenskem

Glasbeno izobraževanje ima na Slovenskem bogato in dolgo tradicijo. Kot ugotavlja muzikolog, dr. Matjaž Barbo, sega že v 12. stoletje. S šolsko reformo Marije Terezije in Jožefa II. pa sta zrasli tudi želja in potreba po javnem glasbenem šolstvu. Na Slovenskem je pobudo zanj dal ljubljanski gubernij in po vseh pridobljenih potrebnih dokumentih se je 7. novembra 1816 na javni glasbeni šoli v okviru ljubljanske normalke začel pouk petja, orgel, violine, klavirja in generalnega basa v slovenščini. Letošnje leto tako zaznamujejo številni kulturni, predvsem pa glasbeni dogodki, ki obeležujejo to pomembno obletnico in kažejo izreden napredek, ki ga je slovensko glasbeno šolstvo ustvarilo v dveh stoletjih, obenem pa ponujajo možnost razmisleka o prihodnosti.

V Sloveniji danes po javno veljavnem programu deluje 54 javnih in 15 zasebnih glasbenih šol, konservatorija v Ljubljani in Mariboru, tri umetniške gimnazije v Celju, Velenju in Kopru ter Akademija za glasbo v Ljubljani. Predsednik Zveze slovenskih glasbenih šol Boris Štih je ob jubileju poudaril, da je bila prva slovenska javna glasbena šola ustanovljena predvsem zato, da bi glasbeno izobrazbo omogočili tudi otrokom iz socialno šibkejših družin. Zato se mu zdi izrednega pomena, da slovensko glasbeno šolstvo ostane tudi v prihodnje dostopno vsem otrokom, ne glede na socialni status njihovih staršev, ter tako učencem in učenkam še naprej zagotavlja visoke standarde odličnosti in uspešnosti na mednarodnih poljih njihovega delovanja.

Od himne do slavnostnih uvertur

Praznovanje obletnice se je začelo že s koncertom lanskega šolskega leta, in sicer s koncertom ljubljanskih glasbenih šol 23. junija na Kongresnem trgu, 24. junija pa so vse glasbene šole po Sloveniji točno ob 15. uri izvedle *Himno* in skladbo *Moja dežela*. Pobudnik obeh dogodkov je bil predsednik države Borut Pahor, ki je tudi častni pokrovitelj vseh dogodkov ob 200-letnici javnega glasbenega šolstva. Osrednji dogodek praznovanja je bil slavnostni koncert v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma na nedeljsko popoldne, 13. novembra 2016. Na koncertu so nastopili trije orkestri, združeni iz najboljših šolajočih se glasbenikov v Sloveniji: Simfonični orkester glasbenih šol in Simfonični orkester konservatorijev in umetniških gimna-

zij, oblikovana posebej za slavnostni dogodek, ter Simfonični orkester Akademije za glasbo Ljubljana. Sam dogodek se je začel s častno vročitvijo državnega odlikovanja, srebrnega reda za zasluge iz rok predsednika države Boruta Pahorja predsedniku Zveze slovenskih glasbenih šol Borisu Štihu. Z obiskom in kratkim nagovorom nas je počastila tudi predsednica Zveze evropskih glasbenih šol Helena Maffli.

Skladatelj Črt Sojar Voglar je za ta jubilejni koncert napisal skladbo z naslovom *Slavnostna uvertura 2016*. Naslov je asociativne narave, zato gre predvidevati, da je verjetno želel spomniti na zares slavnostno in zgodovinsko pomembno *Uverturo 1812*. Voglarjeva *Uvertura* je bila sicer smiselno vpeta v program, saj sta nato sledili še *Svečana uvertura* Lucijana Marije Škerjanca in *Akademski uvertura* Johannes Brahmsa. Tematsko so torej koncert povezovale uverture, ki dajejo slavnostnemu dogodku pompoznejši in slovesnejši pridih.

Glasbeni talent in pridnost so dokazali člani Orkestra glasbenih šol, ki so se spoprijeli z zahtevnim *Peerom Gyntom*, Orkester konservatorijev je navdušil s svojo izraznostjo in tehnično dovršenostjo, v vrhunec dogodka pa nas je vsebinsko, tehnično in umetniško popeljal Simfonični orkester Akademije za glasbo v Ljubljani z *Belo krajino* Marjana Kozine, ki se je neverjetno dobro vključila v program, izražala prefinjenost slovenske glasbe, narodno zavest, zaradi tehnične zahtevnosti pa tudi vrline študentov, njihove umetniške in tehnične sposobnosti ter ustvarjalnost.

Prvi statuti, kompetenčna tabela, šolski zakoni razstavljeni v Slovenskem šolskem muzeju

V okviru praznovanja obletnice je Slovenski šolski muzej pripravil bogato razstavo, ki bo na ogled do marca 2017. Na tiskovni konferenci pred odprtjem razstave je direktor muzeja Stane Okoliš povedal: »Zdelo se nam je potrebno, da združimo to, kar v našem muzeju premoremo, in pripravimo razstavo, s katero bomo lahko obiskovalcem posredovali informacijo poti, ki jo je naredilo glasbeno šolstvo na Slovenskem, od začetkov 19. stoletja, iz časa po izidu prvega šolskega zakona, in kako se je javno glasbeno šolstvo vključilo v splošno javno šolstvo. Razstava je bila za nas izziv in je pripomogla, da smo tudi mi poglobili svoje znanje in bomo v prihodnje znali naglasiti pomen glasbenega šolstva v razvoju šolstva na Slovenskem nasploh.« Poudaril je še biser razstave, in sicer so to trije posebni dokumenti: Statuti

glasbene šole v originalu (v originalnem nemškem jeziku in slovenskem prevodu), ki so bili pripravljene 15. februarja 1816 in potrjeni 29. marca 1816, Kompetenčna tabela – nekakšna predstavitev kandidatov za mesto učitelja glasbe, med katerimi je bil takrat tudi mladi Franz Schubert (na koncu pa je mesto učitelja zasedel Čeh Franc Sokol), in pa Oglas za vpis s pogoji, datumom vpisa in datumom začetka pouka.

Televizijski dokumentarec

V jubilejnem tednu je bila na drugem programu Televizije Slovenija na sporedu tudi oddaja *Za glasbo živimo*, v kateri sta dr. Darja Koter in dr. Branka Rotar Pance gledalce sistematično popeljali skozi zgodovino slovenskega javnega glasbenega izobraževanja, svoje delo in izkušnje pa so predstavili tudi nekateri profesorji na glasbenih šolah. Koterjeva je zgodovino javnega glasbenega šolstva na Slovenskem strnila takole: »Razvoj glasbene umetnosti in humanistike nasploh je v 18. stoletju spodbudil meščansko muziciranje. V nadaljnjem razvoju pa se je seveda krepilo javno muziciranje, tudi na Slovenskem. Tako je leta 1816 v Ljubljani ob šoli ljubljanske normalke nastala prva javna glasbena šola. Imela je zgolj enega učitelja in okrog 36 učencev. Ta učitelj je imel zelo zahtevno nalogo, saj je poučeval klavir, violino, orgle, pihala, petje itd. Pogoji niso bili idealni, številni učenci doma niso imeli svojih inštrumentov. Kljub temu je uspešno delovala do leta 1875, ko je bila ukinjena in priključena šoli Filharmonične družbe. Tudi Filharmonična družba je leta 1816 začela poučevanje violine, nato petja, čez nekaj let pa so imeli svojo instrumentalno šolo za trobila, pihala in godala. 1872 je bila ustanovljena ljubljanska Glasbena matica, ki si je zadala zelo široko nalogo postati osrednja glasbena ustanova na Slovenskem. Skozi 19. stoletje se je glasbeno šolstvo razvijalo tudi v drugih slovenskih krajih, v Mariboru, Celju, na Ptuj in drugod. V Mariboru, na primer, so v štiridesetih letih v okviru takratnega Musikvereina ustanovili glasbeno šolo, ki je kmalu imela kar 160 učencev. Glasbena matica v Ljubljani si je prizadevala vplivati na razvoj glasbenega šolstva po slovenskih krajih in od konca 19. stoletja ustanovljala svoje podružnice. Vsa ta društva so imela narodnobuditeljski in izobraževalni značaj. Leto 1919 je bilo za Slovence v marsičem prelomno. Dobili smo Univerzo, Glasbena matica pa je ustanovila prvi jugoslovanski Konservatorij za glasbeno in igralsko umetnost. Izobraževal je na srednji stopnji, medtem ko so diplomanti dobili možnost,

Slika zgoraj: Simfonični orkester konservatorijev in umetniških gimnazij
Slika spodaj: Podelitev srebrnega reda za zasluge odlikoval Zvezo slovenskih glasbenih šol za izjemne zasluge pri utrjevanju znanja in razvoju slovenske glasbene kulture ob 200-letnici delovanja slovenskega javnega šolstva s strani gospoda predsednika RS Boruta Pahorja predsedniku Zveze slovenskih glasbenih šol gospodu Borisu Štihu. Avtor fotografij: Egon Bajt

da so nadaljevali šolanje po evropskih konservatorijih in glasbenih akademijah. S prizadevanjem politike in stroke je leta 1939 nastala glasbena akademija. Profesorji so poučevali široko paleto instrumentov, petje, dirigiranje, kompozicijo pa tudi glasbeno pedagogiko. To je bil prvi visokošolski glasbeni zavod na Slovenskem. Pod njegovim okriljem je nekaj let delovala tudi srednja šola, medtem ko je Glasbena matica opravljala poslanstvo nižje glasbene šole.«

Pogled nazaj, pogled naprej – Mednarodni znanstveni simpozij

Akademija za glasbo vsako leto pripravi Mednarodni znanstveni simpozij, ki ga je letos z naslovom *Slovensko javno glasbeno šolstvo – pogledi v preteklost in vizija za prihodnost* posvetila praznovanju obletnice. Na njem je svoje raziskave, poglede, misli in strokovne izsledke predstavilo več kot 20 strokovnjakov. Teme so bile raznovrstne in barvite, pokrivala pa so različna področja raziskovanja. Ponudile so pregled razvoja javnega glasbenega šolstva v posameznih predelih Slovenije, na primer na Primorskem, poučevanje in razvoj poučevanja posameznih predmetov in instrumentov, vlogo in vprašanje založništva pa tudi bolj

psihološke elemente glasbene vzgoje, pojem učitelja in podobo učencev ter vprašanja šolskih sistemov.

Simpozij pričuje, da praznovanje 200. obletnice javnega glasbenega šolstva ne obuja le spominov iz preteklosti, ampak se obrača tudi v prihodnost in ponuja nove smernice za prihodnost, odpira nova vprašanja in ideje.

Za del boljše prihodnosti poučevanja pa so poskrbele tudi Edicije Glasbenega ateljeja Tartini. Kot je zapisala pedagoški vodja ateljeja in ena izmed avtoric Vildana Repše, »v dolgoletni zgodovini glasbenega izobraževanja na Slovenskem je vzporedno z razvojem kadrov in šolskih praks nastajala in se razvijala produkcija učnih gradiv. V teh sta se vedno zrcalila, in se še danes, znanje učiteljev z vidika predmetnih strok in veščina prenosa znanja na učence. Danes je v Sloveniji sinteza obojega, vtkana v učbenike različnih avtorjev in različnih metodičnih in didaktičnih pristopov ter vzgojnih modelov, ponujena v izbiri učitelju. S tem ima učitelj več svobode, a hkrati prevzema večjo odgovornost za ustvarjeno klimo v razredu, za učno pot in dosežke ter za vpliv na celostno osebnost učenca oziroma dijaka.«

Ponosni na prehojeno pot

Rezultati, ki jih slovensko glasbeno šolstvo danes daje, so velik uspeh. Številni mladi glasbeniki se uveljavljajo ne samo doma, ampak tudi na mednarodnem nivoju: kontrabasist Iztok Hrastnik in violinistka Petra Kovačič igrata pri dunajskih filharmonikih, hornist Andrej Žust pri berlinskih filharmonikih, flavtistka Eva Nina Kozmos deluje v Franciji in še mnogo drugih, ki smo jih v preteklosti v naši reviji že izpostavili. Lepo zveni misel dr. Branke Rotar Pance: »Če pogledamo prehojeno pot v teh 200 letih, se mi zdi, da smo lahko izjemno ponosni. Ne samo na sistem, ampak na vse učitelje, ki s svojo pozitivno glasbeno noto, razgledanostjo in človeškimi, pedagoškimi kvalitetami znajo navdušiti in še navdušujejo tolikšno število mladih, da se jim zdi vredno živeti glasbeno življenje. Če gledam od začetkov, se mi zdijo začetni učitelji kot sejavci, potem z nadgrajevanjem glasbenega znanja vse to raste in lahko smo veseli, če nas naši učenci prerastejo in peljejo pot naprej.«

Ana Milošević